

MAGYAR ÖRÖKSÉGÜNK

A fejezetenként föltüntetett forrásmunkák

adatainak alapján összeállította :

WASS ALBERT

Az Amerikai Magyar
Szépmíves Czéh kiadása,
1975.
Astor, Florida 32002.

ELŐSZÓ

Amikor örökségről beszélünk, általában arra gondolunk, ami atyáinktól hagyatékként reánk maradt. Lehet ez szemmel látható, kézzel fogható tárgyi érték, mint szerszám, fegyver, ékszer, ház, vagyon. Lehet azonban szemmel nem látható és kézzel nem fogható szellemi kincs.: gondolat, eszme, erkölcsi magatartás, tettek sorozata, mindaz, ami évszázadok során lépésről-lépésre előbbre vitt egy nemzetet vagy az egész emberiséget. Tárgyi örökségek romlandók, tűvész, háború elemésztheti azokat. Szellemi kincsek azonban örökkévalók. Ezek képezik egy-egy család, egy-egy nemzet, vagy az egész emberi világ egyetlen valódi elpusztíthatatlan örökségét. Azt az örökségünket, amit nem vehet el tőlünk senki, ami nem veszhet el csupán akkor, ha mi magunk lemondunk róla, megfélekedünk róla, vagy egyszerűen restek vagyunk arra, hogy megőrizzük és életünkben, cselekedeteinkben méltók legyünk hozzá.

Ennek a könyvecskének az a célja, hogy röviden és tömören összefoglalva ismertesse mindazt, amit mi "magyar örökségünknek" nevezhetünk. Azt a szemmel nem látható és kézzel meg nem fogható szellemi kincstárat, ami évszázadok során, nemzedékről-nemzedékre gazdagodva jutott el hozzánk, s ami egyedül tesz minket azokká akik vagyunk, illetve akiknek lennünk illene. Magába foglalja nemzetünk történelmét, valamint mindazokat a kultúrtejesítményeket amiket nemzetünk tagjai egyénileg kifejeztek az évszázadok során és ezzel belevésték emléküket az emberiség fejlődésébe.

Természetesen, ennek a könyvecskének a szűk kerete koránt sem alkalmas arra, hogy részletesen felsoroljon minden egyéni teljesítményt ami csak fellelhető a magyar kultúra kincsesházában. Meg kell elégednünk azzal, hogy madártávlatból nyújtsunk összefoglaló képet az egészről és az

olvasóra bízunk, hogy az egyes fejezetek végén található "javasolt olvasmányok" segítségével maga kutassa föl azokat a részleteket melyek különösebben érdeklik.

Bizonyos esetekben, mint pl. az amerikai magyar települések történetével, vagy a magyar szellemi erőknék az amerikai ipar, az amerikai művészet, stb. fejlődésében való részvételével kapcsolatban még a javasolt olvasmányok kútforrásai is nagyon korlátoltak, mivel mind a mai napig még nem történt semmi komoly kutatómunka ezen a téren. Az Amerikában felnövekedett magyar fiatalokra hárul a feladat, hogy ezt megtegyék, mielőtt a gyorsan múló idő és az ezzel kapcsolatos változások el nem mossák a nyomokat.

Mi csak annyit tehetünk ennek a könyvecskének az összeállításával, hogy nyújtunk egy általános, sűrített és összefoglaló képet arról a fölmérhetetlen gazdagságról, amit magyar örökségünknek nevezhetünk. Amivel azonosíthatjuk magunkat s ami azonosságunkat képezi, a földnek bármely pontján élünk is. Ami nélkül nem nevezhetnénk magunkat magyaroknak s ami által nem csupán magyarok vagyunk, de az egyetemes emberiség egy külön, jellegzetes és mással össze nem téveszthető csoportjának tagjai. Vagyis emberek, amerikaiak, ausztráliaiak, ázsiaiak, afrikaiak, európaiak, akik ezen felül, külön örökség jussán, még magyarok is.

TÖRTÉNELMÜNK

Az őstörténeti kutatás eddigi bizonyítékai alapján kétségtelennek látszik, hogy úgy a magyarok, mint néhány évszázaddal azelőtt az avarok és a hunok abból a közös őshazából indultak el Európa felé, amit az akkori görög krónikások *Scythiának*, Szittyaföldnek és lakósaikat *Scytháknak*, Szittyáknak neveztek. Hogy a *turáni* népcsaládnak ezek a Szittyaföldön évszázadokig létezett tagjai honnan kerültek oda, erre vonatkozólag a Sumerológia legújabb kutatásai vetnek némi világosságot. Az a tény, hogy a kilencedik század derekán a Kárpátok medencéjében megjelenő magyarok ékírása, valamint kultúrájának egyéb megnyilatkozásai is majdnem azonosaknak nevezhetők UR városának romjaiban lelt kőtáblák ékírásával és a szumér kultúra egyéb nyomaival, arra enged következtetni, hogy a magyar nemzet eredetét a Krisztus előtt 3000 évvel létező hatalmas szumér birodalomban kell keresni. Vagyis a "fehér szarvas" mondája, mely szerint a hunok és a magyarok a bibliai Nimród király Hunor és Magor nevezetű fiaitól származtak, a való történelemnek mese-formában való megnyilatkozása kell legyen. Megerősíti ezt az is, hogy minden turáni nép mondavilágában ott szerepel a fehér szarvas, különböző formákban.

A "Szittyák" ősi életformáját görög írók "törzsi demokráciának" nevezték, melyben a nemzetség-fők választották meg a törzsek vezéreit és háború esetén a törzsek vezérei választottak maguk közül egy hadvezért. Mikor a kilencedik században, a Besenyők nyomására, a magyarok elindultak megkeresni Atilla örökségét, a Kárpátok medencéjét, a hét magyar törzshöz még két kabar törzs is csatlakozott. Ezt a "vándorlásnak" semmiképpen sem tekinthető honfoglalást hosszas

diplomáciai tárgyalások előzték meg, melyeknek során pl. a Kijevi Hercegség békés átvonulás ellenében húszezer baltást rendelt ki, hogy utat vágjanak a hegyeken keresztül a magyarok hatalmas ménesei, gulyái és nyájai számára. Míg a magyarok zöme ilyen módon, a vereckei hágón keresztül ereszkedett alá a Kárpát-medencébe, egy másik had, mely csupán harcosokból állott, kelet felől kerülte meg a Kárpátokat és az Aldunánál mint a görög császárság szövetségese keveredett harcba a bolgárokkal.

Úgy vatikáni mint bizánci följegyzések szerint a Kárpát-medence lakatlan terület volt abban az időben. Észak-nyugati részét a Morva Királyság vallotta magáénak mint lakatlan védő-övezetet ahol csupán portyázó határőrséget tartottak, minden polgári település nélkül. Ugyanezt a célt szolgálta a medence délkeleti csücske a bolgárok számára. Azonban úgy a Morva királyság, mint a bolgárok hamarosan visszavonták elő-őrseiket ezekről a területekről és 885-ben Árpád magyarjai birtokba vették a lakatlan földet és megalapították rajta azt a Magyarországot, melynek természetes határait 1920-ig, vagyis több mint ezer esztendőn keresztül a Kárpátok gerincei alkották s mely stabilitásánál fogva Európa legmegállapodottabb, legcélszerűbb és a maga kiegyensúlyozottságában legbeváltabb országának tekinthető. Bár az eredeti honfoglalás a Duna balpartját követve egészen a Fekete Tengerig terjedt, ezeket az aldunai területeket a 14-ik és 15-ik század magyar uralkodói rendre átengedték a törökök elől lassan fölfele szivárgó balkáni néptörzseknek, első sorban a Vlachoknak, vagy oláhoknak, akik ott később, Bizáncból

elmenekült főuraik kormányzása alatt három oláh hercegséget is alapítottak, melyek végül is a 19-ik században egy Hohenzollern uralkodó alatt királysággá egyesültek, melynek előbb Rumélia, majd Románia volt a neve.

A Magyar Apostoli Királyságot 1001-ben alapította meg Magyarország első királya, Árpádházi Szent István. A keresztény feudalista rendszer erőszakos bevezetésével Magyarország csatlakozott a nyugati keresztény kultúrához, hogy több mint kilencszáz esztendőn keresztül buzgó fejlesztője és hűséges védelmezője legyen ennek a kultúrának. Mely dicsőséges szerep végül is Magyarország földarabolásához és a magyar nemzet letiprásához vezetett.

Évszázados véres harcok során Magyarország, "Nyugat Bástyája", a "Kereszténység Pajzsa" ahogy a pápák elnevezték, megállította a tatárok betörését, a törökök előnyomulását és többször is megmentette nyugati szomszédjait azoktól a dúlásoktól, melyek időnként újra meg újra pusztává tették magyarok földjét. Hálából 1456-ban elrendelte a pápa, hogy a keresztény világ minden templomában húzzák meg délben a harangokat a magyar hősiesség emlékezetére. Ennél tovább azonban már nem jutott a hála. A még ma is divatos déli harangszó ellenére pontosan az a Nyugat vált a magyar nemzet sírásójává, melynek meg-mentéséért annyi magyar vér ömlött.

A tizenegyedik és tizenhatodik század között a Magyar Királyság Európa egyik leghaladóbb szellemű nagyhatalma volt, melynek alkotmánya egyforma jogot biztosított nemzetnek és királynak a Szent Korona országaiban. Úgy az emberi szabadságjogok alkotmányos biztosítása, mint az országban uralkodó gazdasági jólét, mágnesként vonzotta magához a különböző szomszédos országok elnyomott népeit. Németeket nyugatról, szlovákokat

északról, szerbeket délről és oláhokat keletről. Ezek a kisebb-nagyobb csoportokban érkező nemzetiségek a Magyar Szent Korona védelmét keresték és engedélyt kaptak az együttes letelepedésre. Vajdáik, törzsfőnökeik, vezetőik magyar nemesi rangot kaptak a királyoktól, az ezzel járó kiváltságokkal együtt. Ezeknek az idegen településeknek a népe nem csupán békében megőrizhette évszázadokon keresztül a maga nyelvét és sajátos kultúráját anélkül, hogy az ország nyelvét valaha is megtanulta volna, de a magyar királyok és nemesurak még segítették is őket abban, hogy kultúrájukat tovább fejleszthessék. Ennek folytán minden bevándorló nemzetiségi csoport megőrizte a maga nemzeti azonosságát és rendre elszaporodva a befogadó ország pusztulását okozta.

A középkori Magyar Királyság azonban nem csak katonai hatalom volt, hanem ugyanakkor gazdasági hatalom is és az európai kultúra egyik gócpontja. Szoros kapcsolatban volt Franciaországgal, Németországgal, Olaszországgal, Angliával és Skótzországgal. Tudósok, művészek jöttek seregestől Olaszföldről, Franciaföldről, Hollandiából és magyar tudósok, művészek látogattak idegen országokat. Árpádházi Kálmán király törvénybe iktatta 1096-ban, hogy "boszorkányok pedig nincsenek, ennél-fogva senkit ilyen ürüggyel perbe fogni nem lehet". Első ilyen törvény volt ez a földön. Más, u.n. "civilizált" országokban még hatszáz esztendő mulya is égettek boszorkányokat. A Tordai Diéta 1557-ben elsőnek mondta ki a vallás-szabadságot.

Minden türelmesség, szabadelvűség és hősiesség ellenére is Magyarország sorsa meg volt pecsételve. A 150 esztendő török háború és megszállás annyira legyöngítette a nemzetet, hogy a törökök visszavonulása után könnyű prédájává vált a "felszabadító" Habsburg császári birodalomnak. Szent István koronája Habsburgok zsákmánya lett, kik királlyá koronáztatták

magukat vele anélkül, hogy esküt tettek volna a magyar alkotmányra. A magyar nemzeti szabadságjogokat eltörölték, köztük a vallásszabadságot is. Magyar kálvinista papok százait hurcolták el gályaraboknak. Hazafiakat, akik szót mertek emelni, kivégezték és javaikat idegeneknek adták.

Rákóczi Ferenc tíz esztendeig tartó (1701-1711) szerencsétlen kimenetelű szabadságharca újra megtizedelte a nemzetet, ugyanúgy az 1848-49-es szabadságharc Kossuth zászlaja alatt, melyet csak az orosz cár segítségével volt képes leverni a császár. A szabadságharcok vezéreit kivégezték, birtokaikat idegeneknek adták és a nemzet újra meg újra elnyomás alá került. Az 1848-as szabadságharc során úgy Erdélyben mint az ország más részeiben is az oda évszázadokkal azelőtt betelepített nemzetiségi csoportok, melyek a magyar nemzet szabadságtisztelete folytán nemzeti jellegüket megőrizhették és tovább fejleszthették, a befogadó nemzet ellen fordultak és Habsburg-zsoldban védtelen magyar falvak népét gyilkolták. Különösen az erdélyi oláhok vérengzése egész vidékeket irtott ki, melynek során Erdély magyar őslakossága egyre jobban megfogyatkozott.

Ezeknek ellenére, amikor Ferenc József császár és király 1867-ben külső nyomásra szükségesnek látta hogy békét kössön a magyar nemzettel, a magyar nép vezető rétegei hajlandók voltak arra, hogy elfeledve a múltat békés jövőt építsenek mindenki számára az Osztrák-Magyar monarchia kereteiben.

Ausztria-Magyarország, bár politikailag nyugtalan maradt továbbra is, gazdaságilag viszont tökéletes egységnek mutatkozott. Virágzó jólétet és fellendülést hozott magával, különösen a városokban és az országnak azokon a részein, melyekben érezni lehetett az ipar és kereskedelem áldásait. Ezzel szemben a távolabbra eső és jobban elszigetelt vidékek messzire elmaradtak a fejlődésben és ezáltal a társadalmi ellentétek mind

jobban kiütköztek: Az országnak ezekről a szegényebb vidékeiről megindult a kivándorlás Amerikába és rohamosan növekedett.

Félévszázados béke után a világ újra háborúra készülődött.

Táborokba csoportosultak az erők. Az egyik oldalon Franciaország, Anglia és Oroszország, a másik oldalon Németország és Ausztria. A cél nem volt egyéb, mint annak eldöntése, hogy ki uralkodik a piacon.

Végül is 1914-ben egyetlen lövés elegendő volt, hogy lángba boruljon tőle a világ. Sarajevo utcáján egy orgyilkos lelőtte a csehek és románok által kedvelt osztrák-magyar trónörökös, aki nyílt ellensége volt a magyaroknak és kitört az első világháború. A magyar országgyűlés egy kis csoportja kétségbeesetten próbálta megőrizni a magyar nemzet semlegességét, sikertelenül. Ennek ellenére, öt évvel később Magyarországra mérték ki a győztes hatalmak a legsúlyosabb büntetést és az ezeréves Magyarország kíméletlen feldarabolása bekövetkezett. A tizennégymillió magyarból egyik napról a másikra ötmillió idegen megszállás alá került és saját országában kisebbségi sorsba süllyedt, teljes mértékben kiszolgáltatva idegen államok kénye kedvének. Magyarok százezreinek szenvedése kezdetét vette. Az üldöztetések, bebörtönzések és folytonos zaklatások miatt új kivándorlási hullám indult Amerika felé, ez alkalommal az elszakított területekről, Erdélyből, a Felvidékről és a Délvidékről.

A minden természeti kincsétől megfosztott Csonka-Magyarország gazdaságilag életképtelenné vált és mivel segítséget egyedül Németországtól kapott, természetes volt, hogy kényszerűségből újra csak Németország oldalán helyezkedett el. Annál is inkább, mert amikor a jogaiktól megfosztott romániai, csehszlovákiai és jugoszláviai magyar kisebbségek vezetői a genfi Népszövetséghez fordultak védelemért, Németország, Írország és Olaszország voltak az egyetlenek, kik rokonszenvvel viseltettek a magyar panaszokkal szemben. Amikor húsz évvel a trianoni békeparancs aláírása után és a második világháború küszöbén

Németország és Olaszország visszaítélték Magyarországnak Erdély és a Felvidék egy részét és ezzel két-és-félmillió magyart szabadítottak föl idegen elnyomás alól, a kocka eldőlt: Magyarország menthetetlenül sodródott Németország és Olaszország oldalán a második világháborúba, kommunista Oroszország ellen.

A második világháború végén Magyarország, mint már annyiszor történelme során, újra hadszíntérré változott. Orosz és román hordák rohanták le a városokat és falvakat, gyilkolva, rabolva, embertelen kegyetlenkedéseikkel még a középkori tatár-dúláson is túltéve. Ezeknek a vérszomjas "felszabadító" hordáknak a védelme alatt a lakosságnak mindössze 2.6 százalékát képező kommunista párt átvette az uralmat és megkezdődött a kivégzések, kínzások, elhurcolások, börtönzések és kényszermunkatáborok rémsége, melyhez fogható még nem látott az ország ezeréves történelme során.

Akiknek sikerült elmenekülniök, azok százezrével vándoroltak ki az Egyesült Államokba, Kanadába, Ausztráliába és Dél-Amerikába. 1956 októberében a magyar nép, ifjak és gyári munkások kezdeményezésére fegyvert ragadott és néhány dicsőséges nappal felszabadította az országot. A nyugati hatalmak közönye és passzivitása miatt azonban november elején az orosz haderő visszatért és néhány nap alatt leverte a felkelést. Harmincezernél több magyar fiatal hurcoltak el Oroszországba, ezeket gyilkoltak le és a megfélemlített magyar népre még súlyosabban nehezedett az elnyomás minden brutalitása. A menekülteknek egy újabb áradata hagyta ott a vérbe tiport hazát és keresett menedéket a szabad Nyugaton, csak hogy életét megmentse.

Magyarország fölött azóta is egy Oroszországot kiszolgáló elszánt és kegyetlen kisebbségi csoport uralkodik, a Kommunista Párt, mely alig teszi ki az ország lakosságának 8 százalékát. Bár gazdaságilag javult már valamit a helyzet az utolsó tíz esztendő alatt, a magyar nép átlagkeresete még mindég messze alatta van a nyugati országok polgárainak átlagkereseténél. Ami viszont az egyén szabadságjogait illeti: sajtószabadság, szólásszabadság nincsen. Cserkészlet és egyéb ifjúsági mozgalmak tiltva vannak. Az egyházak lassú elsorvasztása rendszeresen folyik és semmiféle politikai megnyilvánulás, az egy-párt-rendszeren kívül, nincsen. Habár legújabbán a budapesti kommunista kormány bejelentette hajlandóságát arra, hogy kultúrkeresetét engedélyez a Nyugattal, ez a kultúrkereset mindezt ideig egyoldalú maradt. A magyarországi kommunista ellenőrzés alatt álló kiadók könyvei és egyéb sajtó-és propaganda-termékei szabadon importálhatók és árusíthatók úgy Amerikában mint a szabad világ más országaiban is, ezzel szemben viszont semmi külföldön nyomtatott magyar anyag nem vihető be és nem árusítható Magyarországon. A magyar népet teljesen elzárják rabtartói a szabad magyar szellem minden megnyilvánulásától.

Azok a magyarok pedig, akik a feldarabolt Hazának Romániához vagy Csehszlovákiához csatolt részén élnek, kettős elnyomás alatt szenvednek. A kommunista igán kívül viselniük kell a románok, illetve csehek, sovinszta gyűlölködésének terhét is. Az erdélyi magyarok még nyelvüket sem használhatják szabadon és az ellenséges érületű román kommunista kormány minden eszközzel arra törekszik, hogy megsemmisítse és letörölje a térképről ezt a még ma is közel három-milliót számláló őslakosságot. A legújabb román kormányrendeletek még azt is megkövetelik, hogy minden húsz évnél idősebb könyvet, levelet, kéziratot, festményt, emléktárgyat beszoigáltassanak. Miután az erdélyi magyar múzeumok, könyvtárak, egyházi levéltárak és okmánytárak évszázadok óta meggyűjtött anyagát már mind elkobozták, ez az utóbbi, magánszemélyekre vonatkozó rendelet azt jelenti, hogy

hamarosan semmiféle bizonyíték nem marad, mely Erdély magyar múltját igazolhatná a jövő felé.

Javasolt Olvasmányok :

Nagy Sándor: A Magyar Nép Kialakulásának Története.

Badinyi-Jós: Káldeától Ister-Gamig.

Baráth Tibor: A magyar nép-3k őstörténete.

Török: Településtörténeti Tanulmányok és Határproblémák a Kárpátmedencében.

Várdy Béla: History of the Hungarian Nation.

Haraszti: The Ethnic History of Transylvania.

Yves de Daruvár: Trianon.

KULTÚRÁNK

A magyar szellemiség megnyilvánulásának legtávolabbi időkre visszanyúló létező emlékei a mondák és regék, melyek visszavezetnek a bibliai Nimród királyig s még azon is túl ÚR városáig mint pl. a világ teremtésének mondája. Népmeséink, népdalaink és táncaink szintén szerves részei magyar kultúrörökségünknek, bár ezeknek jó része már európai tartózkodásunk idejéből való.

Sajnos amikor az ősi magyar társadalmi rendszert a nyugati keresztény kultúrával járó feudalista rendszer váltotta föl, az egyházi hatalmak túlbuzgósága folytán minden magunkkal hozott ősi magyar emlék megsemmisült. A rovásírásos kőtáblákat széttörték, rovásbotokat elégették, hogy nyoma se maradjon az ősi "pogány" hitnek. Csupán ó-görög krónikások feljegyzéseiből tudjuk, hogy őseink már Szittyaföldön egy-isten-imádó nép voltak, sőt a honfoglalás idején már sok volt közöttük a bizánci-keresztény is.

Magyarországi és erdélyi ásatások már több rovásírásos műemléket föltártak és reméljük, hogy ezeknek a száma hamarosan megnövekszik. Azonban már a meglévő anyag is elég ahhoz, hogy megállapíthassuk azoknak közeli hasonlatosságát az UR városában felderített kőtáblákkal és arra következtessünk ebből, hogy az ősmagyar kultúra valójában a szumér kultúrából vette eredetét.

A nyugati keresztény kultúrához való alkalmazkodásunk sajnos a latin nyelv használatán alapult és emiatt ős-kultúránk kíméletlen elpusztítása és kiirtása révén keletkezett új betöltésére csak nagyon lassan kerülhetett sor. A tizenegyedik századból származó első magyar nyelvű írott emlékünk, a "Halotti Beszéd" és a tizenötödik század magyar írói és költői (Janus Pannonicus,

Thuróczy, stb.) között mindössze néhány elszórtan jelentkező vallásos alkotásról tudunk, annak ellenére, *hogy az első magyar egyetemek létesítése már a tizennegyedik században megtörtént.* (Pécs 1367-ben, Buda 1389-ben.) Figyelembe kell vegyük azonban, hogy úgy a tatárdúlás mint a törökdúlás lerombolta és leégette a magyar **városok** nagy részét és valószínű, hogy ezzel egyidőben sok írott emlék és egyéb műemlék is megsemmisült.

Az első magyar nyomda 1472-ben kezdte meg működését és ennél fogva *az első nyomtatott magyar könyv két évvel előbb látott napvilágot mint az első angol könyv.*

Mátyás király világhíres könyvtára, a Corvina, 1475-ben létesült és 500 kötetet tartalmazott. Mindössze 15 kötettel kevesebbet mint a ferrarai könyvtár, mely a világ legnagyobb könyvtárának számított akkor.

A tizenhatodik századtól kezdve, véres háborúk, szabadságharcok, elnyomatások, üldöztetések és ezernyi szenvedés ellenére is a magyar irodalom kibontakozott a maga teljes színpompájában. Az irodalom fellendülését nyomon követte a magyar zene és a magyar képzőművészet kibontakozása, olyan világraszóló tehetségekkel ajándékozva meg az emberiséget mint Hajdn, Liszt, Munkácsy, Izsó és mások.

Ennek a könyvecskének nem lehet a célja, hogy a maga egészében ismertesse a magyar irodalom, a magyar zene és a magyar képzőművészet minden kimagasló alakját. Ezért csak általánosságban kívánja tájékoztatni az olvasót a magyar kultúra kincseiről, teljesítményeiről, hogy ezen a nyomon elindulva könnyebben gazdagíthassa tudását az ezekre vonatkozó részletes szakkönyvek megkeresésével.

Az egyetemes emberi civilizáció fejlődéséből szintén kivették a magyarok a maguk részét. *Kempelen Farkas* találta föl az első "beszélő gépet" (1754-1804) mely ma is

látható a Londoni King College múzeumában. *Bólyai Jánost* (1802-1860) tekinthetjük a modern mértani tudomány megalapítójának. *Bánky Dezső* találta föl a karburátort, *Irinyi* a gyufát, *Eötvös Lóránt* az ingát, *Puskás Tivadar* (Edison bizalmas barátja) a telefonközpontot és *Virág József* a gyorstáviratot.

Bláthy Ottó, Kandó Kálmán, Bárány Róbert, Hankóczy Jenő találmányai maradandó szolgálatot végeztek az emberiség érdekében.

Földrajzi kutatások terén *Kőrösi Csorna Sándor* (1784-1842) éveket töltött 'Tibetben a magyarok eredetét keresve és ő készítette el az első tibeti szótárt és nyelvtant. *Benyovszky Móric gróf* (1741-1786) írta le elsőnek Formosa szigetét és ő alapította meg a Madagaszkári francia gyarmatot is. *Magyar László* (1802-1864) jóval Stanley előtt megjárta már a Kongófolyót és *Lóczy Lajos* volt az első aki földtani kutatásokat végzett a Trans-Himalaya hegyláncolatán. **Gróf Teleki Sámuel (1854-1916) volt** az első fehér ember aki megmászta a Kilimandzsárót Észak-kelet Afrikában, 1886-ban.

Ami pedig a magyar sportolókat illeti: kicsi Csonka-Magyarország a maga kilenc-milliós lakosságával hetedik volt az 1932-es olimpiászon, Los Angelesben, harmadik 1936-ban a berlini olimpiászon és a második világháború minden megpróbáltatásainak, vérvesztéseinek ellenére is újra *harmadik* helyen végzett 1948-ban a Londoni olimpiászon, a világ nagy, népes nemzetével szemben.

Javasolt Olvasmányok :

Magyar Mondák.

Magyar Népmesék.

Somogyi: Magyar Nyelv és Irodalom.

Könyvű: Szülők Iskolája.

Somogyi: Szumirok és Magyarok. Torma:
Sumér nyomok Erdélyben.

MIT ADOTT A MAGYARSÁG AMERIKÁNAK?

Könnyű László: *Hungarians in the USA* című munkája szerint 1920-ig 1,998,199 magyar vándorolt ki Hazánkból az Amerikai Egyesült Államokba. Becslés szerint 1920 és 1975 között egy újabb félmillió cserélte föl a Kárpátok medencéjének viharos politikai légkörét és bizonytalan gazdasági lehetőségeit az U.S.A. szabadságára és jólétére. Az amerikai bevándorlási hivatalok statisztikáira nem lehet azonban komoly kutatómunkát alapítani ezen a téren, mivel mindazok a magyarok akik 1920 után cseh, román vagy jugoszláv megszállás alatt lévő területekről vándoroltak ki, a hivatalos listákon mint csehek, románok vagy jugoszlávok szerepelnek.

Figyelembe véve egy bizonyos "visszavándorlási" százalékot, népszaporulati tényezőt, stb. bátran mondhatjuk, hogy az Egyesült Államokban élő magyar, illetve magyar származású állampolgárok száma minden bizonnyal meghaladja ma már a két milliót is. Természetesen több mint fele teljesen beolvadt a környezetbe és talán még csak tudomása sincs arról, hogy nagyszülei még magyarok voltak. Ezeket leszámítva azonban még mindig lennie kell ebben a nagy országban közel egymillió olyan magyarnak, akiknek tudomásuk van magyar származásukról, akik többé kevésbé megőriztek még valamit magyar örökségükből és összeköttetést tartanak fent az Óhazában élő rokonaikkal.

Kétségtelen, hogy az elmúlt két évszázad során kialakult egy külön amerikai magyar történelem, amiről azonban ma még nagyon is keveset tudunk, mivel mindeddig semmiféle rendszeres és összefüggő tudományos kutatómunka ezen a területen nem történt.

Tudjuk azt például, hogy még mindig létezik egy BUDA Texasban, egy BUDA Illinoisban, egy BALATON Minnesotában, egy KOSZTA Iowában, egy KOSSUTH Indiánában, egy

KOSSUTH New York államban, egy KOSSUTH Pennsylvániában, egy KOSSUTH Mississippiben, egy KOSSUTH COUNTY Iowában, egy PALATKA Floridában, egy SZÁNTÓVILLE Virginiában, egy TOLNA North Dakotában, egy TRANSYLVANIA COUNTY North Carolinában és egy VAS Georgiában. De létezett Iowában egy NEW BUDA is, Georgiában egy BUDAPEST, Wisconsinban egy HARASZTHYVILLE és Floridában egy KOSSUTHVILLE, mely helységneveket idő teltével új betelepülők mással cserélték föl. Isten tudja csak mennyi más magyar helységnév tűnt még el nyomtalanul, amire már nem is emlékszik senki.

Történelmi följegyzések szerint az első magyar ember aki rátette lábát az amerikai kontinens földjére *Budai István* volt, költő és tudós, aki Sir Humphrey Gilbert angol kutatót kísérte útján és részt vett az első angol gyarmat létesítésében, New Foundlandon, 1583-ban. Egy másik magyar, *Rátkay János*, hittérítő volt az indiánok között, a 18-ik században, a mai New Mexico területén. *Koncsák Ferdinánd atya* pedig a californiai misszió vezetője lett 1731-ben és ő rajzolta meg California első térképét, a Colorado völgyével együtt. Leveli és följegyzései ma értékes dokumentumai California történelmének.

Az erdélyi származású *Kelp János* 1694-ben érkezett

Amerikába és Pennsylvániában telepedett meg. Philadelphia

közelében élt remeteként élete végéig, abban a körzetben amit ma

az ő emlékezetére "The Hermitage" néven ismernek és az utca,

ahol élt "The Hermit's Lane" (A remete ösvénye) nevet viseli.

Hátra-hagyott kéziratok a Philadelphiai Historical Society

tulajdonában vannak.

Kováts Mihály ezredes, amerikai szabadsághős, azelőtt Mária Terézia majd Nagy Frigyes huszártisztje, följánlotta kardját Franklin Benjaminnak, az amerikai forradalmi kormány párisi követének amikor az amerikai szabadságharcnak hírére vette és az Egyesült Államok kongresszusa a Pulaski légió parancsnokának nevezte ki. Az első amerikai lovasság összetoborzása, megszervezése, betanítása az ő nevéhez fűződik. Lovasai élén halt hősi halált az amerikai szabadságért 1779 május 11-én, a South Karolinai Charleston alatt.

Pellertzky János őrnagy és *Gróf Benyovszky Ferenc* hadnagy Lafayette kíséretében jöttek át a tengeren 1778-ban hogy Amerika szabadságáért harcoljanak mint a francia lovasság tisztjei és vitézségükkel többször is kitüntették magukat.

A soproni *Dr. Luzenberg Károly* alapította még 1829 New Orleans városában az első kórházat és később a még ma is létező New Orleans Medical Society-t.

Ludvigh Sámuel Kőszegről vándorolt ki 1837-ben és néhány esztendő múlva két újságnak volt a szerkesztője Philadelphiában.

Haraszthy Ágoston 1840-ben jött át Amerikába és 1842-ben áthozatta a családját is. Előbb megalapította "Haraszthyville" városát Wisconsinban, amit ma Sauk City néven ismerünk. Amikor innen átköltözött St. Louisba, unokaöccse, *Halász Károly*

fakitermelő és fakereskedő vette át a telep vezetését és ő volt a környék első megválasztott békebírója is. Haraszthy sikeres üzletember lett St. Louisban, majd tovább költözött Californiába, ahol megválasztották San Diego Sheriffjének, majd képviselőjének. San Francisco környékén széles kiterjedésű birtokot vásárolt és beültette *az első californiai szőlőt*, Tokajból hozatott venyigével. A californiai szőlőtermelők, benne tisztelik a californiai szőlőipar megalapítóját.

Korponay Gábor, magyar vívómester, 1840-ben érkezett Amerikába és előbb mint a híres "Missouri Önkéntesek" századosa vett részt a mexicói háborúban, majd később, a polgárháború idején mint a 28-as Pennsylvanai Önkéntes Gyalogezred parancsnoka szolgált az Egyesült Államokat.

Az Erdélyből származó *Dr. Szénássy Gedeon* ezrek életét mentette meg az 1841-es járvány idején Louisville, Kentuckyban, a magagyártotta új orvosság segítségével.

Ugyancsak egy erdélyi, *czegei gróf Wass Sámuel* Kossuth megbízásából jött Washingtonba 1848-ban mint rendkívüli követ. A szabadságharc leverése után menedékjogot kért és két barátjával, *Uray* és *Molitor* századosokkal, Californiába ment aranyat ásni. Később Haraszthy segítségével megépítették az ország leg-nagyobb pénzverdését. A "Wass és Molitor" aranypénzek ma műgyűjtők ritkaságai közé számítanak és egy 20-dolláros Wass és Molitor aranynak ma harminckétezer dollár az ára. A San Francisco-i tűzvész után Wass Sámuel egyike volt azoknak akik a város újjáépítését megtervezték és végrehajtották. Nevét emiatt emlékoszlopra vésette föl a hálás utókor.

A tragikus 1849-es háborúvesztés után valami négyezer magyar "háborús bűnös" menekült át Amerikába a

Magyarországra súlyosodó Habsburg-kormány bosszúja elől.

Iowa állam déli határán valami két tucat magyar telepedett le 1850-ben és várost építve maguknak elnevezték azt Uj Budának.

Vezérük, *Ujházy László*, lett a városka első postamestere.

Ujházy később átköltözött onnan Texasba és 1861 az Egyesült Államok, kormánya kinevezte amerikai konzulnak az olaszországi Anconába.

Varga Ferenc és *Pomutz György* 1853-ban érkeztek Uj Budára, egy újabb magyar menekültcsapattal. Pomutz később tábornok lett az amerikai polgárháborúban, míg Varga Ferenc leszármazottai még ma is feltalálhatók Iowaban. A menekültek között volt *Hainer Ignác* is, akit 1856-ban meghívtak tanárnak a Missouri Egyetemre. Fia, *Jenő*, Nebraskába költözött át később ahol 1893-ban megválasztották képviselőnek. Hainer Jenő képviselőnek a húga egy *Radnics István* nevű Új Budai magyar ácsmesterhez ment feleségül. A Radnics-család leszármazottai, akik ma Radnich-nak írják a nevüket, még ma is ott találhatóak, azonban a város nevét újabb letelepülők 1905-ben átváltoztatták Új Budáról *Davis Cityre*.

Egy másik Iowabeli várost, *Davenport-ot*, szintén magyarok alapították 1851-ben. Egyikük, *Rombauer Tivadar*, a városka boltosa lett, míg fia, *Robert J. Rombauer*, a jól ismert amerikai történész.

Az erdélyi származású *Fejérváry Miklós* 1853-ban telepedett le Davenportban, családjával együtt. Több ezer hold földet vásárolt és gyönyörű udvarházat építtetett magának a város szélén, amit

európai stílusra emlékeztető parkkal vett körül. Miután egyetlen fia, Miklós, elesett a polgárháborúban, Fejérváry aggmenházzá változtatta át a díszes udvarházat, melyet ma is úgy ismernek mint a "Fejérváry Home for the Elderly" és a körülötte lévő városi park neve "Fejérváry Park".

Egyike az 1849-es menekülteknek, *Csapkay József* volt honvédtiszt, mint "csodadoktor" lett nevezetes Californiában.

1868-ban őt nevezte ki az Egyesült Államok kormánya első Bukaresti konzuljának, az újonnan létesített Román Királyságba.

A Kossuth-emigránsok egy kis csoportja New Orleansban telepedett meg, köztük *Dr. Vállas Antal*, aki később megalapítója majd elnöke lett a New Orleans-i Tudományos Akadémiának. Idősebbik fia a "New Orleans Times Democrat" főszerkesztője lett, míg kisebbik fiát tanári állásba hívta meg a Tulane University.

A Chicagóban letelepedett magyarok közül kitűnt *Kun Gyula* és *Dr. Mihalotzy Géza*. Előbbi őrnagyi, utóbbi ezredesi rangban küzdött a polgárháború során.

A Kossuth-emigráció egy kis csoportja ugyanakkor

Floridában telepedett meg, ahol

megvetették a floridai télivetemény termelés alapjait.

Telepüket Kossuthville-nek nevezték el. Sikerük hírére azonban hamarosan tucatjával érkeztek nem-magyar telepesek, akik két évtized múltával Kossuthville nevét átváltoztatták Plant City-re.

A St. Louis-i Fellebbezési Bíróság bírása, *Rombauer Roderick* százados, *Fiala János* ezredes, a kiváló térképész, valamint *Anselm Albert* ezredes a St. Louis-i magyar kolónia vezető tagjai voltak és mindhárman kitüntették magukat a polgárháború során.

Pulitzer József, a világhíres kiadó és a Pulitzer-díj alapítója 1866-ban érkezett Amerikába és előbb St. Louisban telepedett meg, az ottani magyarok segítségével.

Kossuth híres kálvinista papja, *Ács Gedeon*, 1852-ben tartotta az első magyar Istentiszteletet amerikai földön, New Yorkban. Nyomban utána megalakult a New York-i Magyar Segélyező Társaság, majd 1853-ban a Magyar Betegsegélyező Társaság. Ugyanabban az évben jelent meg, ugyancsak New Yorkban az első magyar hetilap, *Kornis Károly* szerkesztésében.

Kossuth Lajosnak két nővére is New Yorkba menekült, Meszlényiné és Zsulovszknyé. Előbbi a Fifth Avenue és 11-ik utca sarkán lévő temetőben nyugszik, míg utóbbi, fiával, a polgárháborúban hősi halált halt *Zsulovszky Zsigmond* hadnaggyal együtt a Brooklyni Greenwood temetőben.

Az amerikai polgárháborúban, 1861 és 1865 között valami nyolcszáz magyar vett részt, mindkét oldalon. Nyolcvan nyertek tiszti rangot. *Asbóth Sándor* és *Szamwald Gyula* az Egyesült Államok Hadseregének altábornagyi rangfokozatát érték el. Rajtuk kívül még öt magyar

tábornokról, tizenöt ezredestől, két alezredestől, tizennégy őrnagyról és tizenöt kapitányról tudunk. Ezek a számok különösen jelentősek ha figyelembe vesszük, hogy az Amerikában élő magyarok száma abban az időben alig haladta meg a négyezret. Szamwald Gyula altábornagyot a legmagosabb amerikai kitüntetéssel, a *Congressional Medal of Honor*-ral tüntette ki az Egyesült Államok Kongresszusa, míg Asbóth altábornagy mint a Nyugati Hadsereg vezérkari főnöke *tüntette ki* magát és később követi minőségben szolgált az Egyesült Államokat Argentínában és Uruguayban. Asbóth ugyancsak részt vett New York városának tervezésében és az erre vonatkozó dokumentumokat az 1933 évi Chicago-i Világkiállításon közszemlére is kiállították.

A 19-ik század nevezetes New **York-i** magyarjai közé kell még soroljuk *Zerdahelyi Károlyt*, a világhíres zongoristát és *Reményi Edét*, a hegedűst.

A tizenkilencedik század vége felé egy újabb típusú magyar kivándorló jelent meg Amerikában, egyre növekvő számban : a földnélküli magyar paraszt. Nagyrészt azokról a vidékekről származott ahol vagy a földrajzi adottságok miatt, mint pl. a Székelyföldön, vagy a nagybirtokok miatt, mint pl. a Dunántúlon, a lakosság növekvő létszámának nem jutott hely. Ezeknek a kivándorlását nagyban elősegítették azok az ügynökségek is, melyek vasútépítésre, bányászatra és a gyárak számára olcsó munkaerőt toborozva gyors meggazdagodást ígértek a kivándorlóknak. Ezeknek az ügynökségeknek a segítségével ezrével özönlöttek ki a magyarok a West Virginiai, Ohio-i szénbányákba, Pennsylvániai acélművekhez és a Buffalo-i, Clevelandi, Toledo-i és Detroiti gyárakba. Ezeknek egy része hosszú esztendő munkája után hazatért megtakarított pénzével. Legtöbbjük azonban ott maradt ahova telepítették őket, a városok bizonyos negyedeiben összebújva, ahol templomokat építettek maguknak, klubházakat és ahol saját vendéglőkben ehettek és

saját boltjaikban vásárolhatták az otthonról megszokott élelmiszereket.

Ezeknek a magyar negyedeknek a szolgálatára különböző szervezetek jöttek létre. Így 1920-ban már 2,092 magyar egyesület működött az Egyesült Államokban. Ezekből 1,046 betegsegélyező, 317 egyházi, 638 társadalmi és 91 politikai szervezet volt.

Az első világháború után a szétdarabolt, megcsonkított Magyarországról egy újabb kivándorlóhullám érkezett a "korlátlan lehetőségek" földjére, az Amerikai Egyesült Államokba. Először azok jöttek, akik valamilyen módon részt vettek az 1918-as rövidéletű kommunista forradalomban és emiatt megtorlástól kellett félniük. Ezeknek jelentős része zsidó volt, akiket a New York-i zsidóság nyomban mint hősöket ünnepelt és gondoskodott arról, hogy jobbnál-jobb állásokba kerüljenek, nagyjából az amerikai sajtó és az amerikai egyetemek világában.

Ezeket a "kivételezett" kivándorlókat nyomon követte az ország szétdarabolása folytán állástalanul maradt fiatal magyar értelmiségi réteg, akik számára nem volt többé hely sem a román megszállás alá került Erdélyben, sem a cseh megszállás alá került Felvidéken, sem Délvidéken, a szerbek alatt. A Csonka-haza pedig alig tudott helyet szorítani az odamenekülő idősebb tisztviselő-korosztálynak és így a fiataloknak menniük kellett. Ezek mindössze egy kézitáskával léptek Amerika földjére, azonban magukkal hozták tehetségüket, ötleteiket és egy kemény akarást az

érvényesülésre. Legnagyobb részük érvényesült is.

Két évtizeddel később a Második Világháború politikai menekültjeit mosta át Amerika partjaira a világtörténelem árverése. Néhány évvel később az 1956-as magyar szabadságharc menekültjei jöttek. Természetes, hogy mindkét esetben a politikai menekültek közé olyanok is keveredtek, akik csak az alkalmat használták ki, hogy Magyarországot elhagyva máshol próbáljanak szerencsét.

Ha az Amerikába történt magyar kivándorlást keresztmetszetében kívánjuk áttekinteni, akkor elmondhatjuk, hogy az első számottevő csoport, mely megteremtette egy magyar élet alapját ezen a kontinensen, a Kossuth-emigráció volt. Ezt követte 1880 és 1914 között a földnélküli parasztság, 1919 és 1920 között a Kun Béla-féle kommunista emigráció, majd 1920 után megindult előbb kisebb, majd a második világháború után egyre növekvőbb hullámokban a magyar értelmiség kivándorlása, előbb gazdasági, majd később politikai okok miatt.

Ezeknek a magyar csoportoknak az Egyesült Államok fejlődésére gyakorolt hatása rendkívüli volt. Íme néhány név:

Pulitzer József, a világhíres Pulitzer alapítója. Galamb József, a híres Model T Ford rajzolója.

Alexay Béla a General Electric főmérnöke, a Charles A. Coffin-díj kétszeri nyertese.

Telkes Mária, a napenergia világhíres kutatója (Mass. Inst. of Technology.)

Beretvás Ilonra, feltaláló, Standard Oil Co. Csendes Ernő, feltaláló, Dupont Co. Pulvári Károly Ferenc, feltaláló.

Kármán Tivadar, altábornagy, aerodynamical adviser as U.S. Légierőknél, feltaláló.

Teller Ede és Szilárd Leo atomtudósok.

Rajsz Ervin, kartografus, U.S. Térképészeti Intézet.

Békessy György, *Szentgyörgyi Albert* (Harvard) és *Wigner Jenő* (Princeton) amerikai magyar Nobel-díjas tudósok.

Cholnoky Tibor, a világhíres rák-kutató.

Schick Béla, a "Shick-Test", *Somogyi Mihály*, a "Somogyi-Test" és *Hegedűs István*, a "Carotid Compression Test" feltalálója.

Török Miksa, *Benedek Tibor* és *Takáts Géza* világhíres amerikai magyar sebészek.

Magyarországról vándoroltak be Amerikába az amerikai filmipar megalapítói is, mint pl. *Znkor Adolf*, *Fox Vilmos*, *Pollák Adolf* és *Markey Sándor*. Híres rendezők: *Kurta (Curtis) Mihály*, *Gorda Zoltán*, *Paszternák József*, *Auer János* és *Törs Iván*.

Színészek és színésznők hosszú sora járult hozzá az amerikai film és színpad sikeréhez: *Bánky Vilma*, *Szőke Szakáll*, *Lugosi Béla*, *Várkonyi Viktor*, *Lorre Péter*, *Hajmássy-Massey Ilona*, *Kovács Ernő*, *Darvas Lili*, hogy csak a legkiválóbbakat említsük.

A "Magyar Szívek Királynője", *Szelezky Zita*, Hollywoodban él önkéntes száműzetésben, akárcsak *Szörényi Éva*.

Amerika zenei életéhez olyan magyar tehetségek járultak hozzá mint *Zerdahelyi Károly*, *Reményi Ede*, *Seidl Antal* és sokan mások.

Az Egyesült Államokba kivándorolt magyar zeneszerzők közül elég ha *Kálmán Imrét* említjük meg (Marika grófné), *Szirmay Albertet* (Gingerbread), *Romberg Zsigmondod* (Student Prince, Desert Song, Maytime, New Moon, East Wind), és *Rózsa Miklóst*. De itt végezte életét *Bartók Béla* is, akárcsak *Dohnányi Ernő*. Világhíres amerikai zenekarok

magyar vezénylői *Ormándy Jenő* (Philadelphia Symphony Orchestra), *Széll György* (Cleveland), *Doráti Antal* (Minneapolis), *Halász László* (New York), *Domokos Nándor* (Los Angeles), *Rozsnyai Zoltán* és *Bleuer Lajos* (Detroit).

Magyar zeneművészek, mint *Szigeti József*, *Kelényi Ede*, *D'Albert Gyula*, *Nyiregyházi Ervin*, *Kerékgyártó Dwei* és Harsányi **Sándor** gazdagították Amerika zenei életét, akárcsak *Rejtő Gábor*, *Déri Ottó* és *Magyar János* csellóművészek, *Antalffy-*

Zsiros Dezső orgonista, *Horváth Károly* cimbalmos és *Földes Andor*, *Czifra György*, *Biró Sári*, *Kozma Tibor*, *Sándor György*, *Ivanics Miklós* zongoraművészek.

Magyar énekesek, akik tagjai lettek a Metropolitan Operának: *Sámson Mária*, *Bokor Margit*, *Gyenge Anna*, *Svéd Sándor*, *Gánfi Miklós*, *Csabay László*, *Alváry Lőrinc*, *Elesch Ella*, *Ernster Dezső*, *Székely Mihály* és *Kónya Sándor*.

De nem feledkezhetünk meg a magyar tánc amerikai sem, mint *Tatár György* és *Kató*, *Kovács Nóra*, *Rabovszlcy István*.

A magyar tehetség azonban mégis csak a *képzőművészetek* terén érvényesült legsikeresebben az Egyesült Államokban. Több mint hatvan kiváló magyar festő, rajzoló és szobrász véste bele nevét örök időkre az amerikai képzőművészet történelmébe. Munkáikat meg lehet találni múzeumokban, középületekben (még a Fehér Házban is) városok terein, mindenütt. Neveikkel, munkásságukkal egy egész könyvet meg lehetne tölteni. Érdeemes és szükséges is lenne, hogy valaki összegyűjtse adataikat és ezáltal művészi alkotásaikat nem csak amerikaiaknak, de magyarnak is megőrizze.

De meg lehet találni a magyarokat az amerikai *sportban*

Birkózásban *Thesz Lajos, Szász Albert, Szabó Sándor, Zsoneborr Ödön és Hargitay Mihály* tüntették ki magukat. (Utóbbi úr 1950-es években elnyerte a "Mister Universe" titulust is.)

Ökölvívásban *Pásztor Bob* U.S. bajnokságot nyert 1939-ben. *Kocsis Antal* pedig olimpiai bajnok volt 1920-ban.

Boros Gyula Amerika golf-bajnoka volt 1952-ben, *Nagy István* teke-bajnokságot nyert 1959-ben, míg az 1958-as asztali tenisz bajnokságot *Dr. Gál András* szerezte meg.

Sipos Ferenc távgyaloglásban, *Serényi István*, a híres, "Liberty Runner", távfutásban nyertek országos bajnokságot. De sikeres futóbajnokok voltak még **Tábori László**, *Csaplár János* és **Hegedüs László** is.

Magasugrásban California bajnoka volt *Orbán Sándor* és rúd-ugrásban *Zsuffka Viktor*.

Világhíres amerikai magyar úszók *Dobay (100 méter)*, *Kovács Tamás*, *Magyar László*, *Ördögh Zsuzsa* (olimpiai ezüst érem) és *Szöke Kató* olimpiai bajnok.

A magyar kard világbajnokai: *Keresztes Attila*, *Hámori Jenő* és *Magay Dániel* szintén az amerikai magyarság büszkeségei, akárcsak *Rerrick Béla* és *Sakovits József* törvívók, kik mindketten ezüstérmet nyertek 1956-ban a Melbourne-i olimpiai mérközéseken. *Dr. Nyilas Tibor*, egykori világbajnok, hétszer egymásután volt az Egyesült Államok kardvívó-bajnoka. *Vitéz-Worth György* az USA olimpiai vívócsapatának volt tagja 1948-tól 1964-ig. A fiatal *Apostol Pál* egyetemi vívóbajnokságot nyert míg *Pesthy Pál*, egy másik fiatal magyar, jött be másodiknak. *Bodó Andrea*, *Korondi Margit*, *Nagy Márta*, *Takács Attila* és *Toth Mária* Amerika-szerte ismert szertornászok, míg *Gyarmathy Olga* és *Tarnay Alice* női futóbajnokok.

Minden amerikai jól ismeri *Joe Medwick*, *Joe Namath* (*Németh*), *Leslie Csonka*, *Péter Gogolák*, *György Halas*, *Andy Farkas*, *László Rózsa* és *Ferenc Puskás* nevét a "népszerű sportok" terén.

De nem feledkezhetünk meg *Reményi Judithról* sem, aki 1966-ban mint "Miss U.S.A." hozott dicsőséget a magyar névre, akárcsak *Kovács Éva*, aki ugyanabban az évben második volt a "World Queen of Posture and Physical Fitness" versenyben.

Amint azt a bevezetőnkben is említettük, mindaddig míg rendszeres, tudományos kutatómunka nem foglalkozik ezzel a kérdéssel, nehéz lesz pontosan megállapítani a magyarság szerepét az Egyesült Államok fejlődésében. Mindössze a "Biographical Directory of American Hungarians" című 1971-ben kiadott munka adatai vetnek valami kis fényt erre a kérdésre, mely adatok szerint 1971-ben 1,286 magyar orvos, 62 fogorvos, 31 elmeorvos, 798 egyetemi tanár, **134** kiváló zeneművész, 37 zeneszerző, 34 zenekar-vezénylő, 47 színész és **54** lapszerkesztő működött az Egyesült Államok területén. Ugyanakkor 88 magyar vagy magyar származású írónak jelent meg munkája angol nyelven, míg 23 író és költő kimondottan csak magyar nyelven szolgálta nemzetét Amerikában is.

Forrásmunkák:

Könnyű L.: Hungarians in the USA — American Hungarian

Review, 1967, St. Louis, Mo.

Könnyű L.: History of American Hungarian Literature —

ugyanaz a kiadó. Könyű L.: Modern Magyar Literature —

ugyanaz a kiadó.

Könnyű L.: Eagles of Two Continents — ugyanaz a kiadó.

Bognár-Szentpály: Hungarians in America — Alpha

Publications, New York, 1971.

ÖSSZEFOGLALÁS

Amint bevezetőnkben is elmondtuk már, ennek a könyvecskének egyetlen célja az volt, hogy madártávlatból bemutassuk, sűrített formában, mindazt amit mi Amerikában élő magyarok a magunk magyar örökségének mondhatunk, anélkül, hogy belemennénk a részletekbe, ami külön, központilag irányított kutató-munkát igényelne. Ennélfogva ki kell hangsúlyozzuk újra, hogy minden nevet és minden adatot lehetetlenség lett volna feltüntetni ebben a szűk keretben. Célunk az volt csupán, hogy megmutassuk az olvasónak : van magyar örökségünk, melyre büszkék lehetünk.

Létszámunkhoz viszonyítva teljesítményeink aránya túltesz minden más nemzet fiain!

Idők során bárhova is vetett ki bennünket, magyarokat, a történelem vihara : megálltuk helyünket mindenütt. Tiszteletet szereztünk a magyar névnek és javára szolgáltunk a befogadó országoknak.

Büszkék lehetünk származásunkra, múltunkra, kultúránkra, teljesítményeinkre. De csak akkor, ha mi magunk is, életmódunkkal, cselekedeteinkkel méltóak igyekszünk lenni örökségünkhöz, hogy azt megőrizve, gazdagítva tovább adhassuk fiainknak, unokáinknak.

Tamási Áron székely író mondta volt egykoron : "*aki embernek hitvány, az magyarnak se jó!*" Ezt a mondást mi amerikai magyarok a következő módon alakíthatjuk: "*aki nem jó magyarnak, az amerikainak is hitvány!*"